

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXVIII. - Štev. 5

T R S T - 2. aprila 1976

150 lir

Kongres krščanske demokracije ni odgovoril na ključna vprašanja

Od vsedravnega kongresa krščanske demokracije si je italijanska javnost pričakovala vsaj nekaj jasnih odgovorov na ključna in pereča vprašanja, ki tarejo celotno družbo. Teh odgovorov krščanska demokracija, kljub dolgi in mestoma zanimivi čeprav razburkani in protislovni razpravi, ni dala v celoti, niti jasno, kot bi si želeli. Lahko bi rekli, da se je predvsem "zabubila" vase, v svoje probleme in marsikje enačila lastno usodo z usodo družbe, v kateri je trenutno vodilna sila.

Izvolitev Zaccagninija na razburkani nočni seji zadnjega dne kongresa je pozitivno dejstvo, ki pa ima tudi marsikatero senčno stran. Zaccagnini je pošten in premočrten človek, toda ni vse od njega odvisno in mestoma se vzbuja bojazen, da si želijo nekateri "zgodovinski voditelji" te stranke z njim ustvariti "alibi" za nadaljevanje poprejšnje politike. Drugače bi si težko tolmačili, kako je mogoče, da je "val obnove", ki si je izbral Zaccagninija za zastavo, izgubil svojo moč na sipini političnega kompromisa struj, ki sestavljajo "kartel" zmagovitih struj. V kartelu najdemo poleg Zaccagninija in strankine levice tudi "stara imena": Rumor, Colombo, De Mita, Donat Cattin. Ljudje za vsako politiko, pripravljeni skočiti na zmagovitega konja, so jih imenovali nekateri delegati z baze.

In vendar je prav glas teh delegatov, ki

dokazuje, da se nekaj premika v samokritičnem smislu, tisti, ki daje upati, da se bo prej ali slej tudi v tej stranki nekaj spremenilo. Pritisk obstaja. Prihaja iz ljudske osnove te stranke, ki — po nekaterih podatkih — zbira še vedno vsaj 6 milijonov glasov med delavstvom in kmečkim prebivalstvom. Koliko bodo ti sloji uspeli zazbiti kopreno "interklasizma", pod katero je stara vodilna skupi-

(Nadaljevanje na 2. strani)

STOJAN SPETIČ

Pred ratifikacijo osimskega sporazuma

Rimska vlada je pripravila zakonske osnutke za ratifikacijo sporazuma iz Osima ter dodelila 300 milijard za gospodarski del pobud, ki iz tega dogovora izhajajo.

Zanimalo nas je, seveda, kako je s tistim delom sporazuma, v katerem se je vlada obvezala, da bo z akti notranje zakonodaje nudila "najvišjo možno zaščito" Slovincem v Italiji.

Izvedeli smo iz tiska, da je na seji vlade predsednik deželne odbora Comelli opozoril ministre Morove vlade na nujnost odobritve zakonov za "boljšo" zaščito naše manjšine.

Iz tiskovnega sporočila tržaške DC pa smo izvedeli za nekakšno obvezo, da bodo zakonski osnutki o Slovincih izdelani takoj po formalni ratifikaciji sporazuma in izmenjavi uradnih aktov med beograjsko in rimsko vlado.

Zdi se, torej, da smo pričakovemu zavlačevanju, kljub temu, da ležijo v predalih parlamenta zelo jasni zakonski osnutki KPI in PSI v zvezi z globalno zaščito manjšine.

(Nadaljevanje na 8. strani)

30 let neprekinjenega delovanja SSG v Trstu

Stalno slovensko gledališče v Trstu je v soboto, 27. marca, proslavilo 30-letnico svojega neprekinjenega delovanja. V tržaškem Kulturnem domu je bila izredna slovesnost, katere so se, poleg množice prijateljev gledališča, udeležili tudi številni ugledni predstavniki kulturnega in političnega življenja ter oblasti iz naše dežele in S.R. Slovenije. Slavnostni govor je imel predsednik upravnega odbora gledališča prof. Josip Tavčar. Član predsedstva Socialistične republike Slovenije akademik Josip Vidmar je ob tej priliki izročil odlikovanje "Red zasluge za narod z zlato zvezdo", s katerim je tržaško slovensko gledališče odlikoval predsednik SFRJ Tito. Omembe vredno je tudi to, da je občinska uprava v Dolini podelila SSG "odličje prijateljstva", katero sta na slovesnosti izročila župan Edvin Švab in podžupan Marino Bandi. Slovenska prosvetna zveza je gledališču podarila umetniško sliko, ki jo je izdelal mladi tržaški slikar Vekiet. Na slovesnosti je govoril tudi tržaški župan Spaccini, pel pa je mladinski pevski zbor "Kraški slavček" iz Nabrežine, ki ga vodi Sergij Radovič. Tudi naš list se pridružuje številnim čestitkam in želi Stalnemu slovenskemu gledališču, da bi — kljub številnim težavam in negotovosti — tako kot doslej vztrajalo pri svojem plemenitem poslanstvu in še naprej vsestransko uspešno delovalo v korist — pa tudi v ponos — slovenske narodnostne skupnosti (Na sliki: v sredini je mladinski zbor "Kraški slavček", na desni pa so člani skupnosti tržaškega SSG)

V nedeljo, 4. aprila ob 15. uri bo na strelišču pri Opčinah počastitev spomina 71. talcev,

ki so jih nacifašisti ustrelili na Opčinah in nato upepelili v tržaški Rižarni.

Govorila bosta senator Paolo Sema in Vladimir Kenda

Letošnja spominska svečanost ima še poseben pomen, ker soupada s procesom proti nacifašizmu, ki so zahrtili toliko zločinov v Rižarni. Izredno pomembna pa je tudi zato, ker prav letos poteka 30-letnica republike in ustave, ki sta se porodili iz protifašističnega odporništva.

Spominsko svečanost na Opčinah prirejajo pokrajinski odbori ANPI-ANPPIA-ANED

Kongres

(Nadaljevanje s 1. strani)

na v krščanski demokraciji poganjala izbi-re skladno z željami parazitnih slojev italijanske družbe? Na to vprašanje ta kongres ni odgovoril, pa tudi ne bo odgovorila vodilna skupina, ki se je na njem uveljavila. Prepričani smo lahko, da krščanska demokracija še nekaj časa ne bo doživela svoje katarze in da bodo potrebni še ostri spopadi, da se uveljavijo nove politične smernice. In vendar sledimo komunisti z zanimanjem počasne-mu, tudi protislovnemu, spreminjanju te stranke. Na zadnjem kongresu so bile izgovorjene besede, ki bi v letih "hladne vojne" in prevlade demokristjanske stranke izzvenele kot bogokletne. Govorilo se je o soočanju s komunisti, o nujnosti oblikovanja vlade s socialisti (ki tega sicer ne marajo). Govorilo se je predvsem o nujnosti "korenite spremembe" sistema vladanja v Italiji. Tu je morda samokritika bila zelo ostra, na rezultate pa bomo morali še dolgo čakati. In vendar so to komaj zaznavni znaki, da so naše bitke zadnjih let, predvsem pa globoke travme 12. maja (referendum) in 15. junija pustile svoje sledi. Če je v krizi "sistem vladanja" krščanske demokracije je nujno v krizi tudi stranka, ki je v tem sistemu črpala svojo moč. Vsiljujejo se ji nove izbire, a se jih ne upa opredeliti. Dolžnost komunistov, vseh naprednih sil pa je, da ta proces prečiščevanja pospešujemo, ne s popuščanjem, pač pa z doslednim zagovarjanjem ljudskih interesov, po potrebi tudi v spopadu.

Ne bi bili marksisti, je dejal tovariš Berlinguer na zadnjem kongresu KPI, če bi mislili, da je krščanska demokracija "nespremenljiva". Nič ni nespremenljivega na svetu in krščanska demokracija se ne more izogniti zakonitostim družbenega napredka. Za nas je zato bistveno vprašanje, ali je mogoče ljudske sile, ki pritis-kajo znotraj krščanske demokracije, učvrstiti na račun zmernih in konzervativnih sil, ki so trenutno v premoči. Samo tako je lahko proces političnega spreminjanja italijanske družbe plod dogovarjanja velikih ljudskih in demokratičnih tokov, kjer imajo tudi katoličani pomembno vlogo. V nasprotnem primeru pa bi šli k radikalizaciji in frontalnim spopadom, ki bi italijansko politično vrenje samo obubožali. Tudi to je, torej, nauk kongresa krščanske demokracije, kateremu smo sledili z zanimanjem, ki ga zasluži.

KROŽEK ZA DRUŽBENE IN POLITIČNE VEDE "PINKO TOMAŽIČ"

V Petek, 9. aprila ob 20. uri bo v mali dvorani Kulturnega Doma v Trstu v ul. Petronio šte. 4 predava-nje pod naslovom:

POMORSTVO IN SLOVENC

Predaval bo

dr. Mirko Koršič

avtor knjige "30 let slovenskega pomorstva"

Uspeh levičarske liste Nove naloge univerze

Izid volitev, ki so bile konec marca na tržaški univerzi, je dovolj zgovoren: 18% vseh upravičencev se je udeležilo glasovanja; enotna levičarska lista, ki so jo sestavljali predstavniki PSI, Acli, MF (Furlanskega gibanja) in KPI, je izvolila šest od skupnih sedem predstavnikov.

V upravnem svetu — to je organ, ki skrbi za razdelitev fondov za raziskovalno in didaktično delo, za obnovitvena dela ipd. — so bili izvoljeni Fabrizio Monti (KPI: 235 preferenčnih glasov), Marta Ivašič (KPI: 208), Giuseppe Cadò (MF-FG: 67) ter Rossana Muni (PSI:64) na listi "Anti-fašistična in demokratična enotnost in borba" (50,5% glasov) ter Raoul Pupo (DC: 132) na listi "Univerzitetna preosnova" (17%). Ostale liste, liberalna, fašistična in t.i. apolitična, so dosegle vsaka po 10% glasov, tako da nista bila potrjena niti lani izvoljena liberalec in fašist.

Mimo volilnega uspeha levičarske liste, ki je dosegla 5% glasov več kot lani, ostaja pomemben in negativen podatek o številu volilcev. Nekateri so se sicer vzdržali v skladu s stališčem organizacij, ki smatrajo sodelovanje v upravnih svetih za nepotrebno in zgrešeno, vendar lahko brez pomislekov trdimo, da tiči glavni vzrok v dezorganizaciji celotnega življenja na univerzi ter odgovarjajoči neprizadetosti in brezbriznosti. Skratka, volitve so ponovno dokazale globino krize, v kateri je univerza v Italiji, ki je sicer tesno povezana s splošno krizo v državi. V skopih obrisih jo lahko tako označimo: v prvi vrsti pomanjkanje vsakega načrtovanja za številčni in kakovostni razvoj. Raziskovalno delo, ki je itak stvar ozkih krogov in "baronov", ne služi niti potrebam sedanje ureditve, kaj še da bi iz tega dela lahko družbene in politične sile črpale snov in analize za načrtovanje ekonomskega, socialnega in kulturnega razvoja dezele na vseh področjih. Na drugi strani ostaja didaktično delo ločeno od raziskovalnega, predvsem pa ostaja ločeno od socialne stvarnosti: študentom nudi zastarelo in neprimerno pripravo (pomislimo samo na bodoče šolnike!). Pri tem moramo vsekakor omeniti nove pobude na nekaterih fakultetah, kjer na seminarjih in v študijskih skupinah obravnavajo vprašanja današnje in polpretekle dobe in pri tem navezujejo stike z zunanjimi silami in ustanovami. V veliki meri neprimerne sedanjemu stanju so univerzitetne strukture: premelo je mest v študentskih domovih, isto velja za menzo, knjižnice ter učilnice na nekaterih fakultetah in na splošno za vse socialne usluge.

V ta bežno orisan splošni položaj, ki je tipičen za vsa vseučilišča v Italiji, lahko uokvirimo vprašanje slovenskih študentov na univerzi oz. odnosa med manjšino in univerzo. V prvih povojnih letih, kot že prej, je bila tržaška univerza "svetilnik italijanstva" v pokrajini, kot so vedno trdili takratni rektorji. Kasneje se do

vprašanja ni opredeljevala, na drugi strani pa so se množili stiki z ljubljansko in reško univerzo za skupna raziskovanja, za informativne sestanke in konference.

Spričo spremenjenih političnih razmer in novih odnosov med Italijo in Jugoslavijo lahko tudi univerza zavzame novo vlogo v teh vprašanjih. Na kongresu univerzitetne sekcije KPI, ki je bil sredi marca, smo veliko razpravljali tudi o tem ter podčrtali nalogo komunistov, da vsilijo nove prijeme do te problematike. Zato je bilo izredno pomembno srečanje, ki smo ga na kongresu imeli z delegacijo univerzitetnega komiteja Zveze Komunistov Slovenije iz Ljubljane, s katero smo se domenili za ponovno delovno srečanje. V kongresni razpravi je bila poudarjena možnost, da se že v kratkem organizirajo predavanja, srečanja, seminarji o zgodovini, jeziku, ekonomiji in kulturi, o odprtih vprašanjih tako manjšine kot celotnega slovenskega naroda in Jugoslavije. Važno je namreč, da vsi italijanski študentje spoznajo te argumente, na drugi strani pa morajo imeti Slovenci možnost pridobivanja takega znanja tudi na univerzitetni ravni. Zato je univerzitetna sekcija KPI prevzela nalogo, da preko izvoljenih predstavnikov sproži razpravo o teh vprašanjih na vseh fakultetah in razširi na večje število študentov pobude, ki so ponekod že v teku (n.pr. na zgodovini, književnosti, ekonomiji).

Dolgoročno pa se bo morala univerza povezati z družbenimi silami in organi ter opredeliti svojo vlogo v sklopu splošnega načrtovanja deželnega razvoja. V tem okviru mora tudi manjšina proučiti svoje potrebe na vseh področjih, od ekonomskega do kulturnega, ter izoblikovati načrt ustrezne kadrovske politike ter sprožiti razpravo v vseh prizadetih organih. Univerzitetna sekcija misli zato v kratkem navezati stike s slovenskimi organizacijami, da bi skupno proučili vprašanja. Kot so nekateri tovariši na kongresu poudarili pa je pri tem predvsem nujno, da se slovenski študentje samostojno organizirajo in izoblikujejo svoje predloge v sklopu širšega študentskega delovanja.

M.I.

NARODNA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA V TRSTU priredi v sredo 7. aprila 1976 četrto predavanje iz ciklusa zgodovine slovenske glasbe. Predaval bo prof. dr. Andrej Rijavec na témo NOVEJŠA SLOVENSKA GLASBA. Predavanje bo ob 18.30 v mali dvorani Kulturnega doma v ul. Petronio 4.

Vstop prost.

SPOROČILO UREDNIŠTVA

Zaradi pomanjkanja prostora nismo mogli tokrat objaviti vseh dopisov naših sodelavcev. Iz istega razloga nismo mogli že danes objaviti zapisa o občnih zborih Kmečke zveze in Slovenske prosvetne zveze. Prosimo za razumevanje.

KRAJEVNE UPRAVE

Nabrežina

Uspeh demokratične politike

V soboto, 27. t.m., je devinsko-nabrežinski občinski svet z glasovi komunistov, socialistov in svetovalcev Slovenske skupnosti odobril občinski proračun za tekoče leto. Odobritev tega najvažnejšega občinskega akta je tesno povezana z odobritvijo obširnega programa občinske uprave, ki je bil izdelan in odobren na skupnih sejah predstavnikov vseh strank ustavnega loka, ki so zastopane v občinskem svetu.

Za odobritev letošnjega proračuna je vladalo med javnostjo veliko zanimanje, ker je šlo za vprašanje nadaljnega obstoja sedanje levičarske manjšinske uprave. Ožji odbor se je zavzemal za pridobitev potrebne podpore pri drugih strankah, kar mu je tudi uspelo. V prvi vrsti se je obrnil na skupino Slovenske skupnosti, pri kateri je naletel na razumevanje, ki se je končno izrazilo z glasovanjem za občinski proračun. Svetovalec te skupine Antek Terčon je utemeljil pozitivno zadržanje svoje skupine do sedanje uprave. Priznal je upravi, da se zavzema za rešitev mnogih vprašanj in da je sprejela njihove pripombe in predloge, tako k proračunu kot tudi k programu za tekoče leto. Podčrtal je tudi, da to zadržanje njegove skupine še ne pomeni nakazanja nove politične linije, kar bo naloga bližnjega občnega zbora stranke.

Pohvalno se je izrazil, o delovanju uprave in o predloženem proračunu, tudi socialdemokrat Zanevra, ki pa se je ob glasovanju vzdržal.

Bolj kritično, kar je povsem razumljivo, je spregovoril, v imenu krščansko-demokratske skupine, svetovalec dr. Pase. Zanimiva je bila njegova pripomba češ, da je sedanja občinska uprava "izde-

lala res bogat načrt dela, ki pa se bo moral spopasti z birokratsko stvarnostjo, ki bo zavirala in preprečevala uresničitev nakazanih ciljev".

Takih načinov preprečevanja in zaviranja so občinske uprave že vajene. V primeru nabrežinske občine, kjer so bili krščanski demokrati hudo poraženi in so vajeti uprave prešle v roke levičarskih strank, so napovedi dr. Paseja, na žalost, zelo točne.

Ker se je sedanja uprava precej uveljavila s svojimi pobudami in požrtvovalnostjo (priredila je desetine srečanj z občani in družbenimi in drugimi organizacijami, postavila temelje za decentralizacijo uprave z ustanovitvijo vaških svetov, speljala nekatere važne iniciative na področju zdravstvene javnih prevozov itd.), se ji višje oblasti, posebno zadnje čase, postavljajo po robu. Razni sklepi, posebno v zvezi z zdravstvom, so bili zavrnjeni. Tudi delo v kaki občinski komisiji naleti na ovire, ki jih postavljajo nasprotniki.

Odobritev proračuna za leto 1976 z glasovi treh strank (KPI, PSI in Slov. skupnosti), to je z absolutno večino svetovalcev, predstavlja za to kraško občino velik politični dogodek, ki odpira novo obdobje in optimistične perspektive za utrditev in razširitev sedanje uprave.

Krajevno prebivalstvo sprejema z zadovoljstvom razvoj dogodkov te uprave in vedno glasneje izraža željo po čimprejšnji razširitvi njenih političnih komponent, kar bi dalo še večjega zaleta in poguma upraviteljem v boju proti vsem oviram, ki se jim postavljajo na poti upravljanja javnih koristi.

Zadovoljstvo KPI

Na sestanku tajništva tržaške federacije KPI z vodstvom nabrežinske sekcije partije so proučili položaj v devinsko-nabrežinski občini in izrazili zadovoljstvo zaradi odobritev občinskega proračuna za leto 1976 z absolutno večino in sicer z glasovi komunistov, socialistov, in Slovenske skupnosti, medtem ko se je predstavnik socialdemokratske stranke vzdržal. Odobritev proračuna, je rečeno v poročilu o sestanku, je sad želje po enotnosti in enotnih pobudah, za katere se je levičarski občinski odbor vztrajno zavzemal že od svoje ustanovitve.

Tajništvo tržaške federacije in nabrežinska sekcija KPI sta v tej zvezi pozdravili pozitiven odziv, ki ga je s čutom odgovornosti pokazala Slovenska skupnost, ter izrazili željo, da bi tak odnos ne ostal osamljen, ampak da bi postal organičen in stalen kot ploden način soočanja in upravljanja občine. Z zanimanjem je bilo ocenjeno tudi zadržanje "do-

brohotnega pričakovanja" predstavnika socialdemokratske stranke. Nasprotno pa zbujajo presenečenje protislovno zadržanje krščanske demokracije, ki je najprej konstruktivno sodelovala z drugimi demokratičnimi silami pri pripravi programa in proračuna, pri glasovanju pa je popolnoma spremenila svoje stališče in se izrekla proti dokumentu. Krščanska demokracija je tako pokazala, da se ne zna otresti predsodkov do komunistov, pri glasovanju, pa čeprav z drugačno utemeljitvijo, se je znašla skupaj s fašističnim svetovalcem.

Pozitiven rezultat, ki je bil dosežen v devinsko-nabrežinski občini, potrjuje pravilnost linije najširše enotnosti, za katero sta se doslej zavzemali KPI in PSI. Tajništvo federacije KPI meni, da je mogoče danes s še večjo odločnostjo predlagati in uresničevati to linijo tudi na drugih ravneh, od občin do pokrajine in do gorske skupnosti.

Izjava župana

Župan Albin Škerk je na sobotni seji devinsko-nabrežinskega sveta, pred glasovanjem o občinskem proračunu za leto 1976, dal naslednjo izjavo:

"Od svoje izvolitve v lanskem avgustu stoji občinska uprava pred veliko preizkušnjo.

Menim, da nam mora vsakdo priznati, da smo se skušali v teh nekaj mesecih z veliko energijo spoprijeti z vsemi problemi, ki so nam jih dopuščale meje finančne in politične zmogljivosti.

Stalno prizadevanje pri našem delu je bilo iskanje sodelovanja in konfrontacije z vsemi demokratičnimi komponentami, ki so prisotne v občinskem svetu, in priznati moram, da je konfrontacija skoraj vedno naletela na razpoložljivost in ne na opozicijo zaradi opozicije. Tudi glede občinskega proračuna se je upravi zdelo umestno poiskati neposredni stik z občani, z družbenimi silami in z demokratičnimi strankami, ki so zastopane v občinskem svetu. Osnovo za diskusijo je predstavljal osnutek programa za poslovno leto 1976, ki je bil odprt vsakemu koristnemu doprinosu. Zato lahko upravičeno trdim, da predstavlja zaključno besedilo programa rezultat združenega dela omenjenih komponent, kar mu daje večjo politično težo in trdnjšo osnovo.

V tem oziru gre upravičeno priznanje demokratičnim silam, ki so se odzvale pozivu uprave s konstruktivnim zadržanjem, na katerega računamo tudi za prihodnost.

Slovenski skupnosti moramo poleg tega priznati velik čut za odgovornost, ko se je odločila, da bo s svojim glasom omogočila odobritev proračuna in hkrati nadaljevanje sedanje uprave. S tem je ta politična skupina, ki je ena izmed nosilk zahtev in pričakovanj slovenskega prebivalstva, ponovno dokazala svojo pomembno in v našem konkretnem primeru odločilno vlogo v javnem življenju naše občine, kar je prišlo do izraza tudi ob izvolitvi sedanjega občinskega odbora lanskega avgusta.

Zato občinski odbor računa na njeno nadaljnjo podporo in izraža željo, da bi prevzela neposredno odgovornost v vodstvu občine.

Končno smo prepričani, da sta prisotnost in sodelovanje Slovenske Skupnosti nujni za uresničenje pobud tako na krajevni kot na vsedržavni ravni, katerih cilj je popolna enakopravnost Slovencev v Italiji in priznanje njihovih narodnih in socialnih pravic".

Dolina

Priznanje dolgoletnemu županu tovarišu Dušanu Lovrihi

Občinski svet v Dolini je na slovesni seji, dne 18. marca, podelil "odličje prijateljstva" tovarišu Dušanu Lovrihi, ki je 26 let vodil občinsko upravo. Iz govora, ki ga je na slovesnosti imel župan Edvin Švab, povzemamo naslednje:

— Vsi vemo, da je vedno težje pridobiti človeka, ljudi, da se nesebično razdajajo in delajo v korist skupnosti, posebno še, če to delo ni ustrezno materialno poplačano. Nasprotno, tak človek in taki ljudje so za svoje delo in za svojo odgovornost večkrat deležni napadov, obrekovanja in žalitev za dejanja, ki so jih opravili v najboljši veri in z najboljšimi nameni.

Z naše strani smo večkrat poudarili, da ne ocenjujemo ljudi samo po njihovi sposobnosti, po njihovih posameznih akcijah, ampak tudi po ciljih, katerim služijo. In če so ti cilji pošteni, napredni in v interesu najširših delavskih množic, potem je tudi človek, ki zanje dela, pošten in vreden vsega našega spoštovanja, vse naše hvaležnosti.

Pri odločanju in izbiri, komu naj podelimo prvo "odličje prijateljstva", ni bilo v tem občinskem svetu nobene zadrege, nobenega dvoma ne težav.

Na prvo mesto in v zgodovino tega občinskega sveta smo postavili ime našega tovariša Dušana Lovrihe, ki je skozi celih 26 let načeloval občinski upravi in bil na tem najodgovornejšem mestu v razmeroma hudih časih.

Človek, ki tako dolgo dobo vzdrži na vrhu neke strukture, je kot strelvod, ki ga v lepih jasnih in sončnih dneh oplaja toplo sonce in zvezdne noči, toda ko se zgrnejo črni oblaki, in teh ni bilo malo v šestindvajsetih letih, in se razdivjajo viharji, jim ponosno in uporno klubuje.

Naš tovariš Dušan je vzdržal, kajti "njegov strelvod" je bil trdno zakoreninjen v domači zemlji, v občutkih, v pričakovanjih in v borbi tistega ljudstva, ki ga je petkrat postavilo na mesto župana občine Dolina. In prav to je najzgovornejša utemeljitev, da prejme danes prvo "odličje prijateljstva".

Upravitelji in občani smo in moramo biti ponosni, da imamo vse pogoje in vsa opravičila za podeljevanje tako plemenitega odličja; odličja, ki ga čutimo za naše; odličja, ki je sklilo iz naših src, iz naše krvi, iz našega dela, iz naših preteklih bojev in iz naše današnje vsestranske aktivnosti.

Ponosni smo na današnjega slavljence, našega občana, ki si je s svojim skoraj življenjskim delom za skupnost upravičeno in zaslužno pridobil pravico prvega občana, da prejme naše najvišje priznanje.

Podelitev raprezentančnega "odličja prijateljstva" je izjemni, nevsakdanji dogodek. Prav gotovo si vsi želimo, da bi drugo odličje podelili posameznikom in društvom naše občine. Iz poznavanja razmer lahko trdimo, da med občani slovenske narodne skupnosti ne bo

Sedanjí dolinski župan Edvin Švab izročá svojemu predhodniku Dušanu Lovrihi "odličje prijateljstva"

zadrege za predložitev kandidatov, iz srca pa si želimo, da bi mogli čimprej imeti enako mnenje tudi o občanih večinske narodnostne skupnosti".

Po tem nagovoru je župan Edvin Švab izročil svojemu predhodniku Dušanu Lovrihi, "odličje prijateljstva".

Dušan Lovriha se je ganjen zahvalil pobudnikom in celotnemu občinskemu svetu. V krajšem nagovoru je med drugim dejal, da pomeni odličje, ki ga je pravkar prejel, priznanje vsem njegovim sodelavcem v prejšnjih občinskih upravah. Spomnil se je tistih, ki so umrli, tov. Montanje, Sandra Purgerja, Hrvata in drugih, omenil pa je tudi živeče tovariše, Josipa Sancina, Vero Kraljevo, Jožeta Bolčiča in tiste, ki so danes v občinskem svetu, Draga Slavca, Marina Bandija in sedanjega župana Edvina Švaba.

Zatem je Dušan Lovriha bežno orisal sliko občine. Dejaj je, da je v več kot četrstoletnem županovanju doživel vesele pa tudi razburljive dogodke, da je bil deležen pohval pa tudi kritik, nato pa je poudaril: "Na vsak način naše ljudstvo ni nikoli zapustilo občinske uprave". Zahvalil se je KPI, ki mu je zmeraj kazala pravo pot. Spomnil se je tudi iskrenega sodelovanja s tovariši socialisti.

Ko je spregovoril o prvih povojnih letih je dejal: "Zavihati je bilo treba rokave, kajti občina je bila hudo prizadeta zaradi vojne, nekatere vasi so bile popolnoma požgane (Mačkolje, Prebened), v nekaterih vaseh še ni bilo elektrike in ne vodovoda, ceste so bile v obupnem stanju..."

V svoj govor je tovariš Dušan Lovriha vpletel tudi vprašanje pravic Slovencev, kar je povsem naravno, saj se je kot prvi občan Doline vedno zavzemal za rešitev tega, žal, še vedno odprtega vprašanja.

Solidarnost z miljsko občino

Občinski svet občine Dolina, zbran na izredni seji, dne 26.3.1976, pozdravlja sklep miljske občine, da zagotovi pravico uporabe slovenskega jezika v upravnem poslovanju občine in v ta namen nastavi slovenskega prevajalca.

Ta sklep, sprejet v duhu republiške ustave, deželnega statuta in humanega tolmačenja človekovih pravic, so ovrgli kontrolni organi dežele.

Razveljavljenje nas spominja na nekdanjo fašistično metodo zatiranja demokracije in Slovencev.

Ta protidemokratski sklep nadzornega odbora potrjuje globok prepad med obljubami in dejanji.

Občinski svet občine Dolina, v okviru svojih pristojnosti, izreka miljskim upraviteljem svojo najglobljo solidarnost in poudarja, da je ta nerazumljivi ukrep prizadel in razjaril vse demokratične občane te občine.

Sekcija KPI za občino Dolina je priredila ciklus predavanj o aktualnih vprašanjih. Eno izmed predavanj je bilo namenjeno položaju slovenske manjšine v videmski pokrajini. Govoril je tovariš Dino del Medico

Tudi letos predstavlja autonomna tržaška federacija KPI — doslej edina stranka v Trstu — svojo bilanco obračuna za leto 1975 in proračuna za leto 1976. Na tiskovni konferenci smo naše račune prikazali časnikarjem in odgovarjali na njihova vprašanja.

Kdorkoli, član ali ne, lahko zahteva račun kako se komunisti samofinansirajo in izdajajo denar za politično aktivnost za dosego bistvenih sprememb na poti dejanske moralizacije javnega življenja, in življenja strank, kot integralen del bitke za politično preusmeritev v državi.

V naših sekcijah postajajo bilance javne s pomočjo potrebnih instrumentov razširjanja: povsod želimo od meščanov in od tovarišev kritik, predlogov, predvsem pa nadzorstva zato, ker hočemo, da je naše delo nadzorovano.

Objava naših bilanc ni formalno dejanje, temveč hoče biti spodbuda da bi se tudi drugi drugače obnašali, zlasti v teh časih hudih škandalov in korupcije, v katere so vpleteni politiki, ministri, voditelji javnih ustanov. Vemo, da so tatovi in korumpirani v manjšini, vendar pa zahtevamo, da gre tisti, ki krade in goljufa, v zapor.

Vemo pa, da je danes treba ustvariti pogoje, da ne bo mogoče več krasti in korumpirati. Prav zato zahtevamo od vseh ustavnih političnih sil enotno in konkretno pobudo za dejansko parlamentarno kontrolo nad imenovanji v javne ustanove, nad njihovimi bilancami, nad njihovo investicijsko politiko.

Prav tako zahtevamo spremembo vodilnega zakona glede preferenc, da bi preprečili, da bi nekaj kandidatov katere izmed tolikih struj v strankah (mi teh problemov nimamo) zapravili za to, da bi bili izvoljeni, več kot vsa njihova stranka za vso volilno kampanjo.

Končno zahtevamo, od drugih strank, da objavijo svoje bilance tudi na pokrajinski in sekcijski ravni in se tako izpostavijo oceni in nadzorstvu javnega mnjenja in njihovih članov.

Kar zadeva bilanco tržaških komunistov je takoj opazno, kako kvota javnega finansiranja ni nadomestljiva z rednimi dohodki, temveč dopolnilna, da se naredi boljše in več na področjih študija in političnega formiranja tovarišev, pri okrepitevi tiska, zlasti tovarniških časopisov, pri iskanju in obnavljanju naših sedežev. Dejansko predstavlja kvota javnega finansiranja vključno s prispevkom dveh tržaških parlamentarcev (lir 2.382.000) samo 12,7 odstotkov.

Tako pa ni pri drugih strankah, če pomislimo, da predstavlja javno finansiranje — na vsedržavni ravni — pri PSI 56,7 odst. dohodkov, pri DC 60,5 odst., pri PLI 84,9 odst., pri PSDI 68,1 odst. in pri PRI 96,8 odst. Zanimivo bi bilo poznati krajevni delež javnega finansiranja.

V celoti predstavljajo redni dohodki naše partije skupno 76 odstotkov vseh dohodkov. Ti redni dohodki predstavljajo članarino, prispevke za Unità, prispevke deželnih, pokrajinskih in občinskih svetovalcev in vseh drugih

tovarišev, ki zastopajo KPI v javnih ustanovah, kot so bolnišnice, avtoporto, IACP, Acegat, Delavske zadruge itd.

Za leto 1976 predvidevamo povprečno članarino najmanj 5.500 lir za vsakega člana: v tej zvezi pripominjamo, da imajo tovarniške sekcije že povprečno članarino 10.000 lir. Prispevki za Unità so predvideni na 40 milijonov lir. Visok, čez 21 milijonov lir je, prispevek od žetonov za prisotnost tovarišev, ki predstavljajo partijo v raznih javnih organih. Ni nam znano, če imajo to postavko v bilancah tudi druge stranke.

Zaradi vsega tega smo drugačni od drugih in tudi zaradi tega lahko računamo na tisto ogromno in neizračunljivo premoženje, ki ga predstavlja prostovoljno delo tolikih tovarišev, ki posvečajo svoj prosti čas in mnogokrat tudi svoje počitnice, da prispevajo v veliki bitki za obnovo in spremembo italijanske družbe.

Od naših tovarišev in delavcev zahtevamo za leto 1976 več denarja za boljše politično delovanje. 15. junij nam je naložil večje odgovornosti in zato so potrebe postale večje.

Samo samofinansiranje nam lahko še naprej zagotavlja ne le ekonomsko, temveč tudi politično avtonomijo. In za to nam gre.

**Autonomna tržaška federacija
Komunistične partije Italije**

Trst, 24. marca 1976

DOHODKI

Obračun 1975 Proračun 1976

Članarina (povprečna na člana) 1975 4.544 lir - proračun 1976 5.500 lir	30.061.270	36.487.000
Prispevki za komunistični tisk	32.188.210	40.000.000
Od vodstva za javno finansiranje vključno s kvoto dveh tržaških parlamentarcev	16.303.330	16.300.000
Vplačila deželnih svetovalcev	7.436.000	8.113.000
Vplačila izvoljenih tovarišev ali poverjenih v javnih ustanovah in raznih manjših ustanovah	12.229.575	13.000.000
Od deželnega odbora in sekcij za prostore in sedeže	2.540.000	3.000.000
Od delovnih sekcij vodstva za posebne pobude za okrepitev in razvoj	650.000	5.650.000
Centralni prispevki za šole in tečaje	325.000	3.000.000
Prispevki za volitve vključno s skrutarji	9.806.085	-----
Prispevki za rekreativne pobude	754.500	700.000
Izterjani krediti	786.290	250.000
Razno	841.500	1.500.000
Naročnine za Unità, Rinnascita itd.	6.975.000	7.500.000

S K U P N O

120.878.760 135.500.000

IZDATKI

Obračun 1975 Proračun 1976

Članarine: kvota za sekcije	6.000.000	7.297.400
Članarine: kvota za vodstvo	5.400.000	6.202.790
Prispevki za komunistični tisk: kvota za sekcije	3.250.210	7.000.000
Prispevki za komunistični tisk: kvota za vodstvo	3.961.000	5.216.000
Dejavnost delovnih komisij — plače — honorarji in stroški za zdravstveno in socialno oskrbo	43.770.150	54.500.000
Organizacijski izdatki	5.272.765	5.500.000
Izdatki za propagando	10.473.944	13.700.000
Splošni izdatki in ekonomat	8.764.246	10.800.000
Prispevki za mládsinske federacije za dejavnost in pobude	3.835.285	4.000.000
Šole in tečaji ter vzgojna dejavnost	1.588.680	3.000.000
Sklad za odpravnine	2.000.000	3.000.000
Prispevki za demokratične in množične pobude	1.000.000	1.000.000
Kulturno-rekreativni centri	1.750.000	1.750.000
Nove strukture	825.735	1.000.000
Solidarnostni prispevki	500.000	500.000
Volilni izdatki	11.568.770	-----
Razno	3.152.740	1.283.810
Naročnine za Unità, Rinnascita, itd.	6.277.500	6.750.000

S K U P N O

120.878.760 135.500.000

Druga faza procesa proti nacifašističnim zločincem

Proces proti nacifašističnim zločincem, ki so zakrivali strašen pokol v Rižarni, je sedaj v svoji drugi fazi. Sodniki so odredili, da se zasliševanje prič in pričevanje zasebnih strank zaključijo, češ je dokaznega gradiva dovolj, in so podali besedo odvetnikom za njihove posege.

Res škoda, da niso sodniki sprejeli predlogov nekaterih odvetnikov, da se zasliši še druge priče. Škoda da niso še enkrat zaslišali dr. Ferenc, ki bi mnogo pripomogel k poglobitvi nekaterih še ne dovolj jasnih vprašanj; res škoda da niso zaslišali odvetnika-zgodovinarja Zadnika, ki bi o zločinah nacifašistov marsikaj mogel povedati in pričati. Tudi škoda, da se ni moglo pripeljati na sodišče in zaslišati ljudi kot je Geng, ki je služboval v Hitlerjevi pisarni in ki je kasneje prišel v sklopu Einsatzkommando Reinhard v Rižarno ter mnogo stvari videl (in vedel) in ki, očitno, nima tako čiste vesti, če jo je v pravem trenutku pobrisal na varno iz milanskega konzulata Nemške zvezne republike, kjer je bil zadnja leta nameščen; ali Pislari, ki se je prav tako "elegantno" izmuznil.

Škoda. Bila je prilika, da se določene stvari globlje spoznajo, saj je ob vsakem pričevanju mreža dogajanj in odgovornosti postajala čedalje jasnejša in popolnejša; odpirale so se nove možnosti spoznavanja resnice. Moglo bi se zgraditi še popolnejšo sliko ne le Rižarne-lagerja, temveč vseh zunanjih vezi, ki jih je vodstvo taborišča imelo ter tako poizvedeti o še novih krivicah in zločinah in izslediti še druge odgovornosti tukašnjega fašizma pri uresničevanju strašnega uničevalnega stroja pri Sv. Soboti.

Vemo, da to nekaterim ni prijalo. Očitno so se nekateri bali, da bi vsa resnica prišla na dan. Ni težko dognati, da so vzdusje, ki je bilo in je še prisotno v nekaterih krogih, pritiski iz nekaterih dobro znanih vrst, nestrpno reagiranje do tega procesa, negativno vplivali na njegov nadaljni potek. Značilno je, da je ta pritisk prihajal in še prihaja iz vrst onih krogov, ki so se leta trudili, da ne bi resnica prišla na dan, ki so se blazno upirali procesu, in ki so skušali zadnje čase osenčiti njegov pomen in važnost s tem, da so obudili kampanjo o fojbah in se trudili da bi osredotočili pozornost javnega mnenja okrog slednjih, da se ne bi mogle poglobiti odgovornosti italijanskih kolaboracionistov.

V kakšni smeri je ta pritisk pogojeval potek procesa? Vtis, ki ga ima tisti, ki iz zunanosti sledi temu poteku, je, da se hoče naglo zaključiti, zato da ne bi nove stvari prišle na dan, oziroma da se ne bi druge dovolj jasno izoblikovale. Ta vtis izhaja tudi iz dejstva, da se je v uradni akt procesa vključila trditev o "neodgovornosti" (estraneità) bivšega prefekta Coceanija in župana Pagninija ter da se jih izključili celo iz senzama prič.

Pri tem gre beležiti tudi nekorektno stališče odvetnika Morgere, ki je v svojem

posegu istovetil Rižarno s fojbami, dolgo govoril o slednjih, zelo malo pa o Rižarni in opisal zločinsko početje nacifašistov v lagerju pri Sv. Soboti kot "bestialnost", ki da je bila "enaka bestialnosti na drugi strani". Ne moremo mimo, ne da bi obsodili takega početja. Odvetnik Morgera zastopa stranke in sorodnike svetlih žrtev (eden izmed teh strank je tovariš Albin Orel, kateremu so nacifašistični rablji sežgali v Rižarni nosečo ženo, ker je bil on partizan!). Dolžnost tega odvetnika bi bila zastopati svoje stranke dosledno, tako kakor so mu same zaupale, obenem tako, kakor je sklenil odvetniški zbor! Početje odvetnika Morgere spada v blatenje osvobodilnega boja

in vrednot odporništva in je nedvomno žaljivo za padle, a tudi za vse demokrate. Ne trdimo tega z lahkim srcem, saj bi bilo želeti, da bi odvetniški zbor enotnejše nastopal na tem procesu, neglede na politično ali idejno pripadnost, ker cilj vseh antifašistov ne more biti drugačen kot ta, da se zločini v zvezi z Rižarno ostro ožigosajo na tem procesu, da se primerno kaznujejo krivci in da se izreče odločna obsodba nacistov in kolaboracionistov, ki so povzročili toliko gorja in žrtev.

Javno mnenje pričakuje pravično razsodbo, sorodniki padlih in vsi antifašisti pričakujejo, da sodni zbor tej želji brez oklevanja ugotovi ter da sprejme predloge odvetnikov zasebnih strank, ki zahtevajo, naj se v okviru tega procesa, ali izven njega, začne nov postopek proti Oberhauerju za druga zločinska dejanja, o katerih se je govorilo na procesu.

JELKA GERBEC

Koroški komunisti proti preštevanju Slovencev

Koroški komunisti so se izrekli proti preštevanju Slovencev in se zavzeli za to, da bi s slovensko manjšino takoj pripravili pogajanja o izpolnitvi 7. člena državne pogodbe in o resničnem izboljševanju položaja te narodnostne manjšine. V resoluciji, ki so jo sprejeli na seji koroškega deželnega vodstva KP Avstrije, je rečeno:

— Koroška deželna organizacija Komunistične partije Avstrije ponovno izraža odklonilno stališče do "ljudskega štetja posebne vrste", za katero se zavzemamo v zveznem parlamentu na Dunaju in v koroškem deželnem zboru zastopane politične stranke, in ugotavlja, da je v nasprotju tako z mednarodnimi navadami kot tudi z vsebino določil državne pogodbe povezovati podelitev pravic manjšini s številom pripadnikov manjšine. Že dosedanji potek dogodkov dokazuje, da ugotavljanje manjšine proti volji manjšine ni nikakršna rešitev tega problema. Ravno narobe, zakaj dokler se sedanja zvezna vlada (na Dunaju, op. uredn.) in odgovorni ljudje v socialistični stranki skušajo sporazumeti le z ljudsko (avstrijsko demokristjansko, op. uredn.) in svobodnjaško (desničarsko, op. uredn.) stranko, ne pa s samimi zastopniki slovenske narodnostne skupnosti, in jim ni do tega, da bi s slovensko skupnostjo imeli resnična pogajanja, zato da bi dokončno izpolnili še neizpolnjene obveznosti iz državne pogodbe, se položaj na Koroškem ne more pomiriti, temveč se lahko samo zaostri

Koroška deželna organizacija KP Avstrije zaradi tega poziva avstrijsko zvezno vlado, naj opusti misel na izvedbo "ljudskega štetja posebne vrste" in z zastopniki slovenske manjšine na Koroškem nemudoma pripravi pogajanja o popolni uresnitvi 7. člena državne pogodbe iz leta 1955

Koroška deželna organizacija KP Avstrije poziva zlasti deželne politike avstrijske socialistične stranke na Koroškem, naj se odpovedo poskusom razcepitve manjšine na Koroškem, ker to samo povečuje nezaupanje in razprtije ter ovira pot k ozračju zaupanja, ki je najvažnejši pogoj za uspehe.

Koroška deželna organizacija KP Avstrije z vso odločnostjo zavrača poskuse, da bi tiste, ki se ne strinjajo s tako imenovanim predlogom treh strank o "ljudskem štetju posebne vrste", diskreditirali in jih ožigonali za "izvenparlamentarno opozicijo". KP Avstrije, ki odklanja, kakor je znano vsako individualno nasilje, poudarja ustavno pravico, po kateri je mogoče demokratične zahteve postavljati tudi po izvenparlamentarni poti in od zakonodajnih organov terjati, da se jih držijo in jih izpolnjujejo.

Koroški komunisti so izredno zainteresirani za hitro rešitev manjšinskega vprašanja na podlagi priznanja in uveljavitve narodnih pravic in popolne enakopravnosti slovenske narodne skupine, saj je to tudi najboljša podlaga, da bodo lahko delovni ljudje neodvisno od svoje narodnostne pripadnosti z ramo ob rami delovali za družbeni napredek.

SLOVENSKI DIJAŠKI DOM - GORICA

Ob priliki 30 letnice delovanja zavoda vabimo na srečanje vse bivše gojence sedanje kulturne, prosvetne, politične in gospodarske delavce ter vse dosedanje vzgojitelje.

Srečanje bo v soboto 3 aprila t.l. od 20.30 dalje v prostorih Doma.

Filibert Benedetič - Viljem Černo - Karel Primožič - Mirko Primožič - Jožica Plahuta - Marjan Lavrenčič - Leopold Devetak - Marija Lenardič - Ace Mermolja - Edmund Košuta.

Ivan Cankar in Trst

III.

Narodna delavska organizacija, ki so jo bili ustanovili slovenski narodnjaki, je nekaj časa resno ogrožala nadaljnji razvoj slovenske socialne demokracije. Cankar je bodril naše delavce v boju proti Narodni delavski organizaciji, ki je bila predhodnica Orjuna (1). Pri tem se ni čutil prav nič ponižanega, če je segel v tem boju tudi po naših shodih, katerih naš tisk ni utegnil vseh zabeležiti.

Po državnozborskih volitvah leta 1907, ki so dale Trstu štiri socialdemokratske poslance, se pravi, kolikor jih je smel izvoliti, se je začela splošna ofenziva proti socialni demokraciji v Trstu. V italijanski socialnodemokratski stranki so malomeščanski elementi provocirali z nacionalističnimi parolami krizo, ki je to stranko dolgo razjedala. Italijanska liberalna buržoazija je po zgledu slovenskih narodnjakov ustanovila svoje italijanske žolte sindikate.

Narodna delavska organizacija je pretila slovenskim delavcem z vsemi peklenjskimi mukami če bodo še ostali v razrednih sindikatih skupaj z italijanskimi delavci. Treba je bilo iti v boj. Slovenski socialni demokrati so poleg drugih ukrepov sklenili izdajati svoj tednik, ki so mu dali ime "Delavski list". Sredstva za izdajanje tega lista so zbirali delavci sami. Začeti izdajanje tednika velikega formata, brez vsake subvencije, je bilo vsekakor tvegano početje. To so mogli skleniti in sklep uresničiti, le delavci sami in z njimi vodilni člani tržaške slovenske socialnodemokratske organizacije, ki so neomajno zaupali delavstvu. Že ob tej priložnosti je bila izrečena misel, naj bi postal urednik lista Ivan Cankar, a so jo opustili, ker so slutili, da bo življenje lista in njegovega urednika zelo trdo. In res je bilo tako. List je izhajal dve leti, 1908, 1909. Uprave lista je bila stalno v denarnih stiskah. List so tiskali v 3.000 izvodih. Delavci so ga redno podpirali. Prinašali so upravi tudi svoje poslednje prihranke, prinašali so celo prstane in uhane svojih žena. Zavedali so se, da je boj in da je treba v tem boju vztrajati. In čeprav so bile težave izredno velike, skoraj nadčloveške, so tem boju zmagali. Pri vseh težavah bi list lahko še izhajal, toda svojo nalogo je skoraj končal in vodstvo slovenske socialnodemokratske organizacije v Trstu ni maralo več oteževati življenja svojih delavskih članov s prispevki za list, ki brez njihove podpore ni mogel živeti.

V tem boju proti splošni silni ofenzivi buržoazno-nacionalističnih strank obeh tržaških narodnosti, ki je trajala nepretrgoma od 1907 do začetka prve svetovne vojne, si je tržaško delavstvo utrdilo svojo razredno zavest. Prvotni socializem je postopoma izgubljal in nazadnje izgubil svoj pretežno sentimentalno-sanjarski značaj. Socialnodemokratsko gibanje je izgubljalo značaj otroških let in postajalo resno, moško, zrelo gibanje. Leta 1914 se je politična organizacija slovenskega socialističnega delavstva v Trstu in na Primorskem sploh že tako

močno razvila in utrdila, da so se začeli ukvarjati z vprašanjem, kako bi prenesli izvršni odbor Jugoslovanske socialnodemokratske stranke in njeno glasilo "Zarja" iz tedaj malomeščanske Ljubljane v proletarski Trst. Kongres Jugoslovanske socialnodemokratske stranke, ki je bil istega leta (t.j. 1914) v Ljubljani, je zamisel tržaških socialistov sprejel. Trst naj bi torej postal sedež izvršnega odbora Jugoslovanske socialnodemokratske stranke. "Zarja", njeno glasilo, naj bi izhajalo v Trstu. Ker je dolgoletni urednik "Zarje" Ebin Kristan odpotoval ali sklenil odpotovati v Ameriko, je novozvoljeni izvršni odbor (v njem so bili večinoma Tržačani) naprosil Ivana Cankarja, naj sprejme uredništvo "Zarje" in naj se preseli v Trst. Cankar je bil pripravljen preseliti se v Trst, vendar ne kot glavni uradnik lista, marveč le kot urednik, oddelka za umetnost in kulturo ter podlistka. Tako je bilo dogovorjeno. Toda prišla je vojna: "Zarja" je avstrijska oblast takoj prepovedala, večina članov izvršnega odbora pa je bila mobilizirana. Kongres Jugoslovanske socialnodemokratske stranke, ki je bil sklican 1917 v Ljubljani, je izvolil nov izvršni odbor s sedežem v Ljubljani.

Ideja, ki so posejali v Trstu med slovenske in italijanske delavce tržaški pionirji socializma, bo gotovo vzknila ter prinesla mir in blaginjo tržaškemu delovnemu ljudstvu.

Konec

(1) Orjuna - Organizacija jugoslovenskih nacionalista, teoretična organizacija reakcionarnih elementov Demokratske stranke v stari Jugoslaviji.

Gostovanje TPPZ v Trbovljah

Tržaški partizanski pevski zbor je dne 19. marca gostoval v središču rudarskega revirja, v Trbovljah (ki danes šteje 15000 preb.) Središče samo je sestavljeno iz več naselij vzdolž potoka in ob njem imajo Trbovličani dohod k železniški postaji, ki je ob Savi. Trbovlje, z visoko razvitim prosvetnim delovanjem imajo obširen, moderen Delavski dom z zelo akustično krasno dvorano. V domu so prostori raznih lokalnih prosvetnih institucij in glasbena šola. Pročelje velikega doma in okrašeno s prizori iz življenja rudarjev. Vse izdelano v barvnem mozaiku. V to lepo obeležje se je podal naš 120-članski zbor, kjer sta se vrstila dva koncerta. Popoldanski za dijake in večerni za odrasle. Dijaki so pozorno poslušali naše izvajanje in burno ploskali izvedbi posebno "Partizanski baladi". Noviteta pri programu je bil violinist Črt Šiškovič in pianistka, njegova sestra mojca, z izvajanjem Leclairove Sonate za violino in klavir.

Večerni nastop je bil pa lepo zrežiran. Po večerji v hotelu "Rudar" so se pevci podali v vežo doma, kjer nas je sprejela

Delavska godba, ki nam je priredila koncert partizanskih pesmi. Ko pa smo zasedli oder s celokupnim pevskim aparatom so nam združeni pevski zbori zapeli Prešernovo "Zdravico" v pozdrav.

Ker imajo Trbovlje veliko pevsko tradicijo so nas zasuli s cvetjem predstavnikov zbora DPD "Svoboda Center", Moški pevski zbor "Zarja", Mešani pevski zbor "Svoboda II.", DPD "Svoboda - Center" in pevski zbor "Slavček" in nas z izbranimi besedami pozdravil tov. Jože Škrinjar predsednik glasbene komisije. Podaril nam je kipec rudarja, naš predsednik pa mu je dal fotografijo našega zbora. Starejši pevec našega kolektiva je v primernih besedah orisal delovanje našega kolektiva in pojasnil program.

Po koncertu so nas ustavili v prostorni veži doma na družabnem večeru. Tu nas je nagovoril in pozdravil župan mesta tov. J. Ocepek, ki je tudi predsednik kulturne skupnosti. Nadalje je spregovoril tudi član iste organizacije tov. Primc. Naš predsednik se je zahvalil za prisrčen in prijateljski sprejem in gostoljubje, ki so ga nam pokazali v tovariških "revirjih". Zbor in dirigent Oskar Kjuder pa so dobili v dar zbirko knjig "Rdeči revirji".

Vsekakor zelo prijetno bivanje v tako prijateljski družbi. Trbovljam, lepa hvala in gotovo še kdaj na svidenje.

m.p.

Primorska poje '76

Revija PRIMORSKA POJE '76, ki se je začela v soboto, 20. marca v Tolminu, in se nadaljevala v nedeljo, 21. marca v Dobrovcu, v soboto, 27. marca v Dolini, in v nedeljo, 28. marca v Sežani, se bo oglasila jutri, v soboto, 3. aprila ob 20. uri v mestnem gledališču v Kopru, v nedeljo, 4. aprila ob 16. uri v kulturnem domu v Mirnu pri Gorici, v četrtek, 8. aprila ob 20.30 v gledališču Verdi v Gorici, in, končno, v soboto, 10. aprila ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu.

V Mirnu bodo nastopili tudi naslednji zbori iz naše dežele: moški zbor Andrej Paglavac iz Podgore pri Gorici, moški zbor Kras iz Dola in Poljan, moški zbor iz Štmavra pri Gorici in moški zbor Igo Gruden iz Nabežine.

V gledališču Verdi v Gorici bodo v četrtek, 8. aprila ob 20.30 nastopili naslednji zbori: Dekliški zbor Devin, moški zbor Razpotje iz Cola, mešani zbor Oton Župančič iz Štandreža, moški zbor Jezero iz Doberdoba, moški zbor Ciril Silič iz Vrtojbe, moški zbor Drago Bajc iz Vipave, goriški oktet, komorni mešani zbor Glasbene matice iz Trsta, moški zbor Mirko Filej iz Gorice in moški zbor Srečko Kosovel iz Ajdovčine.

Na zaključni prireditvi revije Primorska poje '76, ki bo v Kulturnem domu v Trstu, v soboto, 10. aprila ob 20.30, bodo nastopili naslednji zbori:

Ženski zbor Oton Župančič iz Štandreža, vokalna skupina Prijatelji iz Dobrovega, dekliški zbor Igo Gruden iz Nabežine, moški zbor Oton Župančič iz Štandreža, ženski zbor iz Postojne, mešani zbor France Bevk iz Prvačine, mešani zbor Anton Možina iz Brji, moški zbor Valentin Vodnik iz Doline in komorni, mešani zbor iz Nove Gorice.

Pred ratifikacijo

(Nadaljevanje s 1. strani)

Krščanska demokracija zatrjuje, da je sedaj le stvar nekaj mesecev. Toda vlada bi vendarle morala povedati svoje, zavzeti bi morala stališče do tega vprašanja, ne pa prepuščati tržaški DC, da tolmači njeno voljo. Predvsem zanima Slovence, ali namerava vlada predložiti svoj zakonski osnutek o slovenski manjšini. Tudi če bi se to zgodilo terja parlamentarna praksa, da gredo vsi osnutki v komisijo, kjer naj bi jih po možnosti združili v enotno besedilo.

Časa pa je malo. Do zapadlosti mandatne dobe tega parlamenta manjka dobro leto dni. Ta zakon pa je prevelike važnosti, da bi se z njim igračkali. Potrebno je tudi, da smo Slovenci seznanjeni in ustrezno soudeleženi pri obravnavi naše zadeve, saj splošno velja, da je popolna samo tista zaščita, s katero je manjšina zadovoljna.

Komunistična skupina v deželnem svetu je v zvezi s sporazumom med Italijo in Jugoslavijo predložila že dve resoluciji, prvo v decembru 1975, drugo pa v preteklem januarju. Na seji deželnega sveta, ki je bila v četrtek, je načelnih skupine KPI Colli zahteval, naj pride čim prej na dnevni red razprava o obeh resolucijah.

"V tej fazi — je dejal Colli — mora deželni svet aktivno in z največjo angažiranostjo sodelovati, saj ne sme biti zgolj registrator izvršenih dejstev. Prav zato je potrebno, da deželni svet obravnava resoluciji KPI, v katerih je več predlogov v zvezi s temeljnimi problemi osimskih sporazumov, ki so v središču živahne diskusije v Trstu in v deželi in za katere vlada v javnem mnenju največje zanimanje, kljub špekulacijam krogov, ki nasprotujejo dogovoru med obema državama.

Tovariš Colli je še podčrtal:

"Gre predvsem za probleme slovenske etnične skupnosti. Za globalno rešitev njihovih vprašanj, za vlogo, ki jo mora odigrati, poleg parlamenta, tudi deželni svet. Gre pa tudi za problem industrijske proste cone in vseh drugih aspektov italijansko - jugoslovenskega gospodarskega sodelovanja. V tej zvezi komunistična resolucija predlaga ustanovitev posebne komisije deželnega sveta, ki je danes toliko bolj nujna. Kot je že poročal tisk, sta bila ustanovljena že medministrski odbor v Rimu in medodborniški odbor na deželi, medtem ko sporazumi predvidevajo tudi ustanovitev komisije parlamentarcev. Potreben pa je tudi podoben odbor deželnega sveta, ki naj bo na ta način sposoben primerno poglobiti vse aspekte problema".

Štiriletni program deželne uprave ne ustreza stvarnosti

Deželni svet Furlanije-Juljske krajine je po široki razpravi, ki je trajala več dni, dne 29. marca izglasoval tri zakone: zakon o štiriletnem razvojnem načrtu (1976-79), zakon o najetju bančnega posojila v višini 115 milijard lir in zakon, ki uvaja nova pravila v deželno knjigovodstvo v skladu z zahtevki štiriletnega razvojnega načrta. Za zakon o štiriletnem razvojnem načrtu so glasovali krščanski demokrati, socialdemokrati in republikanci, za zakon o najetju bančnega posojila je poleg omenjenih skupin glasovala tudi predstavnica Furlanskega gibanja, za zakon o novih pravilih deželnega knjigovodstva pa je poleg krščanskih demokratov, socialdemokratov in republikancev glasoval tudi predstavnik Slovenske skupnosti. Komunisti so glasovali proti vsem trem zakonom, ker ne ustrezajo obstoječi stvarnosti in dejanskim potrebam. Glasovali so tudi proti letošnjemu proračunu dežele

SSG

POSEBNO OBVESTILO

TRŽAŠKIM IN GORIŠKIM ABONENTOM

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V SO-DELOVANJU S STALNIM GLEDALIŠČEM DEŽELE FURLANIJE-JULIJSKE KRAJINE

V GLEDALIŠČU ROSSETTI

PO IZREDNO USPELI PREDSTAVI "JALTA, JALTA" V LANSKI SEZONI, BO PONOVO MED NAMI GLEDALIŠČE "KOMEDIJA" IZ ZAGREBA!

TOKRAT NAM BODO PREDSTAVILI IZJEMNO ODRSKO POSTAVITEV, PRVO JUGOSLOVANSKO ROCK-OPERO

GUBEC-BEG

(Kmečki upor iz leta 1573)

Avtorji: KRAJAC - METIKOŠ - PROHASKA

Ker je scenska postavitev tega dela izredno zahtevna, nam je Stalno gledališče Dežele Furlanije-Juljske krajine odstopilo gledališče Rossetti. Predstava bo v našem abonmaju. Zaradi drugačne razporeditve sedežev v gledališču Rossetti, vljudno prosimo vse naše abonente, da se zglasijo pri blagajni Kulturnega doma z abonmajsko izkaznico, da se jim dodeli sedež za ogled predstave. Blagajna bo odprta od petka 2. t.m. do vključno četrta 8. t.m. od 8.30 do 12.30 in od 13.30 do 16. ure ter v času predstave v Kulturnem domu. Prosimo tudi imetnike brezplačnih abonmajskih izkaznic, da se zglasijo pri blagajni Kulturnega doma. Pri vstopu v gledališče Rossetti mora vsak abonent predložiti abonmajsko izkaznico z dodeljenim sedežem. Goriškim abonentom sporočamo, da zaradi tehničnih ovir ne moramo uprizoriti "Gubca-bega" v Verdiju v Gorici. Zato jih vljudno vabimo na predstavo v Trst. Prosimo, da se vsi abonenti zglasijo z abonentsko izkaznico, da se jim dodeli sedež, na sedežu Slovenske prosvetne zveze, ul. Malta 2 (pri Jožici Smetovi)

Vrstni red abonmajev:

V petek 9. aprila 1976 ob 20.30 Abonma Red A - premierski; Abonma Red B - prva sobota po premieri; Abonma Red E - mladinski v četrtek; Abonma Red J.

V soboto 10. aprila 1976 ob 20.30 Abonma Red D - mladinski v sredo; Abonma Red H; Abonma Red I.

V nedeljo 11. aprila 1976 ob 16. uri Goriški Abonma; Abonma Red C - prva nedelja po premieri; Abonma Red G - okoliški.

Še nekaj vstopnic je v prodaji.

Že na tiskovni konferenci, ki jo je priredila komunistična skupina v deželnem svetu (dne 22. marca t.l.) je bilo podčrtano, da se razprava o proračunu za leto 1976 in o finančnem načrtu za obdobje 1976-79 vrši v času hude inflacije in po drastičnih ukrepah, ki jih je sprejela osrednja vlada. Zaradi tega je toliko bolj neustrezna obstoječa sedanja politična usmeritev deželnega odbora.

(Ker so vprašanja, ki so bila predmet razprave o deželnem svetu, zelo važna in jih ni mogoče dovolj jasno osvetliti v bežnem zapisu, smo sklenili, da se k njim povrnemo v prihodnji številki, na kar že danes opozarjamo naše bralce).

PRISPEVKI

V spomin brata Jakoba daruje sestra Albina Durnik 2.000 lir za DELO.

Ob vpisu naročnine so prispevali v sklad DELA: Dorči Maver iz Boljunca 2.500 lir, Anton Montanja iz Boljunca 1.500 lir, Mario Sancin iz Zabrežca 1.500 lir, Ivan Bembič iz Loga 4.000 lir, Pepka Komar iz Loga 500 lir, Mario Žuljan iz Loga 2.500 lir, Stojan Sancin, Pulje, 2.500 lir, Jože Volpi, Nabrežina, 2.000 lir, Ivan Košuta, Križ 308, pa 2.500 lir,

Bruno Žerjal iz Boljunca daruje v sklad DELA 5.000 lir, S tem želi počastiti spomin svojega očeta, ki je umrl pred petimi leti in spomin matere, ki je umrla pred šestimi leti.

Ob 20. obletnici smrti dragega moža Maria Kariša s Kolonkovca daruje njegova žena 3.000 lir v sklad DELA.

Pred kratkim je preminil zvesti naročnik DELA Anton Petrič iz Podlonjčarja. V počastitev njegovega spomina darujeta hči Elvia in zet Claudio Sibelia 5.000 lir za tiskovni sklad lista.

Vsem cenjenim dobrotnikom se iskreno zahvaljujem.

Popravek - V prejšnji številki lista je bilo objavljeno, da sta v počastitev spomina Josipa Lovrihe prispevala za sklad DELA Karlo Slavec in Bruno Prašelj iz Doline 10.000 lir. Prvo ime se pravilno glasi Drago. Prosimo za razumevanje.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor **ALBIN ŠKERK**
Odgovorni urednik

ANTON MIRKO KAPELJ

Uredništvo in uprava:

Trst - Ulica Capitolina, 3

telef. 764-872, 744-047

Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36

Poštni tekoči račun 11/7000

Letna naročnina 2.500 lir

Tisk: Tipo/offset Riva

Trst, Ulica Torrebianca 12